

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 97/2024-14

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKČNÉ], zastúpenej Advokátska kancelária Mgr. Gabriela Nováková s. r. o., Nemesszegská 35, Dunajská Streda, proti uzneseniu Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 37Em/4/2023-83 z 27. novembra 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 24. januára 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením okresného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľka navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť, vec vrátiť súdu na ďalšie konanie, zároveň navrhuje odloženie jeho vykonateľnosti.
2. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého uznesenia a pripojených príloh vyplýva, že sťažovateľka ako matka maloletej vystupuje v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 37P/87/2022 o rozvod manželstva a úpravu výkonu rodičovských práv a povinností na čas po rozvode k maloletej dcére.
3. Sťažovateľka sa počas konania presťahovala s maloletou z [REDAKČNÉ] do [REDAKČNÉ], otec maloletej sa domáhal navrátenia maloletej do [REDAKČNÉ] z dôvodu veľkej vzdialenosti, čo mu malo komplikovať realizáciu styku s maloletou. Sťažovateľke bolo právoplatným neodkladným opatrením nariadené vrátiť maloletú do jej bydliska v [REDAKČNÉ] a zdržať sa zmeny bydliska a vykonania zmien, čo sťažovateľka nedodržala, preto otec inicioval konanie o výkon rozhodnutia. V tomto konaní okresný súd uznesením ustanovil za kolízneho opatrovníka

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny [REDACTED]. Neskôr napadnutým uznesením zrušil uznesenie o ustanovení Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny [REDACTED] za kolízneho opatrovníka a maloletej bol ustanovený ako kolízny opatrovník Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny [REDACTED]. Zmena v osobe kolízneho opatrovníka sa udiala na návrh otca z dôvodu, že posledné bydlisko maloletej na základe dohody rodičov sa nachádzalo v meste [REDACTED], maloletá sa v súčasnosti zdržiava vo [REDACTED] protiprávne, zmena jej bydliska je predmetom ďalšieho konania. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny [REDACTED] je preto miestne príslušným v zmysle § 90 ods. 4 písm. a) zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnej kuratele“). Okresný súd poukázal na § 90 ods. 4 písm. b) bod 1 zákona o sociálnej kuratele, v zmysle ktorého sa miestna príslušnosť úradu práce, sociálnych vecí a rodiny určuje podľa miesta, kde sa dieťa zdržiava, iba v prípadoch, ak riešenie jeho výchovy a výživy neznesie odklad, resp. ak ide o dieťa bez sprievodu, t. j. utečenca podľa § 90 ods. 4 písm. c) zákona o sociálnej kuratele, čo nedopadá na prejednávajúcu vec. Takto určená príslušnosť má podľa okresného súdu zmysel aj s ohľadom na miestnu príslušnosť súdu v konaniach vo veciach starostlivosti o maloletých, keď je miestne príslušný súd, v ktorého obvode má maloletá v čase začatia konania bydlisko určené dohodou rodičov alebo iným zákonným spôsobom.

II.

Argumentácia sťažovateľky

4. Proti napadnutému uzneseniu o zmene kolízneho opatrovníka sťažovateľka argumentuje:

- a) Okresný súd nebol oprávnený zrušiť uznesenie o ustanovení kolízneho opatrovníka, Civilný mimosporový poriadok (ďalej len „CMP“) takýto úkon súdu nepredpokladá. Funkcia opatrovníka zaniká vykonaním úkonu, na ktorý bol opatrovník ustanovený za zástupcu maloletého dieťaťa, skončením príslušného konania, pre ktoré bol opatrovník ustanovený, prípadne v zmysle § 276 a § 377 ods. 2 CMP. Súd je oprávnený kolízneho opatrovníka z výkonu funkcie odvolať, a to buď na jeho návrh, alebo v prípade, ak porušuje svoje povinnosti, zneužíva svoje práva alebo z iných vážnych dôvodov. Zmena v osobe kolízneho opatrovníka je prejavom svojvôle a nie je odôvodnená.
- b) Dôvody zmeny v osobe kolízneho opatrovníka v skutočnosti spočívali v namietaní záverov pôvodne ustanoveného kolízneho opatrovníka, ktorý nevyhovoval požiadavkám otca maloletej. Sťažovateľka uviedla, že otec maloletej sťažovateľku psychicky týral, sťažovateľka preto zmenila bydlisko a presťahovala sa s maloletou do [REDACTED], otec sa domáhal navrátenia maloletej do jej pôvodného bydliska. Pôvodný kolízny opatrovník konal v súlade so záujmami maloletej, a nie otca. Konaním súdu došlo k odňatiu relevantného zástupcu maloletej.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

5. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdené porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) uznesením okresného súdu, ktorým došlo k zmene v osobe kolízneho opatrovníka bez zákonného, relevantného dôvodu a riadneho odôvodnenia.

6. Ústavný súd poukazuje na to, že jeho právomoc rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je založená na princípe subsidiarity. Jeho zmysel a účel vyvoditeľný z čl. 127 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a podľa svojej povahy ani nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Koncepcia konania o ústavnej sťažnosti je založená na tom, že predstavuje subsidiárny procesný prostriedok na ochranu ústavou zaručených základných práv a slobôd. Ústavný súd nie je súčasťou sústavy všeobecných súdov či iných orgánov verejnej moci, a preto nemôže nahrádzať ich činnosť. Jeho úlohou je v súlade s čl. 124 a nasl. ústavy ochrana ústavnosti, a nie tzv. bežnej zákonnosti, resp. protiprávnosti. Z tohto pohľadu je nevyhnutnou podmienkou konania, ktorá musí byť pred podaním ústavnej sťažnosti splnená, vyčerpanie všetkých procesných prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi na ochranu jeho práv poskytuje.

7. Napadnuté uznesenie, ktorým bol pôvodne ustanovený kolízny opatrovník nahradený novým, je uznesením procesnej povahy, ktorým sa upravuje vedenie konania, nekonzumuje vec samu. Proti tomuto uzneseniu zákon nepripúšťa možnosť podania odvolania, a to z dôvodu, že „Uznesenia, ktorými sa upravuje vedenie konania, zostávajú bez vplyvu na rozhodnutie vo veci samej a nemôžu privodiť vážnejšiu ujmu na právach účastníkov.“ (ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. *Civilný sporový poriadok*. 1. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2016, s. 865, marg. č. 4.). Týmto typom uznesenia nie je ani súd viazaný (porov. § 237 ods. 2 Civilného sporového poriadku v spojení s § 2 ods. 1 CMP).

8. Ústavný súd ďalej pripomína, že napadnuté uznesenie nie je uznesením, ktorým sa súdne konanie končí, čo taktiež vylučuje, aby sa ním ústavný súd zaoberal. Ústavný súd totiž vo svojej konštantnej judikatúre opakovane zdôrazňuje, že jeho právomoc je vybudovaná na zásade prieskumu vecí právoplatne skončených, ktorých eventuálnu protiústavnosť už nemožno zhojiť inými procesnými prostriedkami, resp. už nie je možná náprava iným spôsobom. Ochrana ústavnosti nie je a ani z povahy veci nemôže byť iba úlohou ústavného súdu, ale je takisto úlohou všetkých orgánov verejnej moci, v tom rámci predovšetkým všeobecného súdnictva. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti inštitucionálny mechanizmus, ktorý nastupuje až v prípade zlyhania všetkých ostatných do úvahy prichádzajúcich orgánov verejnej moci (napr. I. ÚS 214/09). Ústavný súd môže urobiť zásah na ochranu ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv sťažovateľa až vtedy, keď už ostatné orgány verejnej moci nie sú schopné protiústavný stav napraviť (II. ÚS 351/2015).

9. Namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivé súdne konanie sa posudzuje v kontexte celého konania, samotné uznesenie o ustanovení kolízneho opatrovníka bez ďalšieho nie je spôsobilé zasiahnuť do označených práv. Navyše ústavný súd dáva do pozornosti, že miestna príslušnosť nového kolízneho opatrovníka zodpovedá aj dikcii § 90 ods. 4 písm. a) zákona o sociálnej kuratele, čo sťažovateľka ani nespochybňuje. K odkazu na primeranú aplikáciu § 276 CMP, ktorý upravuje odvolanie opatrovníka, ústavný súd uvádza, že označené ustanovenie sa vzťahuje na samostatné konanie o ustanovení opatrovníka, ak tak ustanovuje osobitný predpis, typovo nejde o procesného kolízneho opatrovníka pre konanie vo veciach starostlivosti súdu o maloletých, ktorého ustanovenie sa riadi § 117 CMP.

10. V tejto fáze konania je zrejmé, že ústavná sťažnosť bola podaná predčasne, konanie o výkon rozhodnutia naďalej prebieha, sťažovateľka tak má vytvorený priestor na uplatňovanie svojich námietok v základnom konaní, z tohto dôvodu ústavný súd podanú ústavnú sťažnosť odmietol ako neprípustnú podľa § 132 ods. 2 v spojení s § 56 ods. 2 písm. d) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Námietky sťažovateľky týkajúce sa zákonnosti postupu okresného súdu ústavný súd nevyhodnotil ako relevantné, čo by zakladalo aj dôvod na odmietnutie podanej ústavnej sťažnosti pre jej zjavnú neopodstatnenosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

11. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti navrhovala aj odklad vykonateľnosti napadnutého uznesenia okresného súdu, avšak bez odôvodnenia tohto návrhu. Keďže ústavný súd už pri predbežnom prerokovaní odmietol ústavnú sťažnosť ako celok, nebol dôvod osobitne rozhodovať o ďalších procesných návrhoch sťažovateľky (IV. ÚS 559/2023).

12. Nad rámec uvedeného ústavný súd uvádza, že postup súdu pri namietaní kolízneho opatrovníka nie je výslovne upravený v civilnom sporovom ani mimosporovom kódexe. Túto otázku posudzoval Najvyšší súd Slovenskej republiky v uznesení sp. zn. 7Cdo/148/2022 zo 6. septembra 2022, kde vyslovil, že v zákone o sociálnej kuratele ani v iných súvisiacich právnych normách nejestvuje ustanovenie, ktoré by umožňovalo vylúčenie či zámenu zákonom stanoveného miestne príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny za iný úrad, teda nejestvuje žiaden zákonný podklad na takýto postup. Prípadná otázka vylúčenia konkrétneho pracovníka nejustičného orgánu z dôvodu jeho zaujatosti môže byť z podnetu účastníka riešená mimo súdneho konania nadriadeným povereným zamestnancom úradu práce, sociálnych vecí a rodiny.

13. Ústavný súd sa stotožňuje so záverom, že o zaujatosti konkrétneho zamestnanca úradu môže rozhodnúť jeho nadriadený v rámci štruktúry úradu. Ak sa sťažovateľka domnieva, že ustanovený kolízny opatrovník ako úrad nekoná v záujme zastúpenej, resp. je zaujatý, takýto návrh by mala smerovať v prvom rade na konajúci okresný súd. Kolízny opatrovník je procesným zástupcom maloletej, ktorý je v zmysle § 117 CMP povinný konať v záujme maloletého dieťaťa, čo možno vyvodiť z požiadavky zákonného textu „bude konať v záujme maloletého“ vzťahujúcej sa na blízku osobu maloletého, logicky možno túto požiadavku vzťahnúť aj na orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Ak sa objavia skutočnosti, ktoré by nasvedčovali tomu, že ustanovený kolízny opatrovník nevykonáva svoju funkciu v záujme dieťaťa, resp. sú tu okolnosti zakladajúce konflikt medzi záujmami dieťaťa a kolízneho opatrovníka, z pohľadu ústavného súdu je okresný súd povinný s prihliadnutím na povahu mimosporového konania, kde sa uplatňuje vyšetrovací princíp a princíp oficiality, zmeniť svoje rozhodnutie, prípadná výmena kolízneho opatrovníka je možná postupom, ktorý okresný súd zvolil aj v prejednávanej veci, pretože uznesenie o ustanovení kolízneho opatrovníka je uznesením procesnej povahy, ktorým sa upravuje vedenie konania, týmto typom uznesenia nie je ani súd viazaný (porov. § 237 ods. 2 Civilného sporového poriadku v spojení s § 2 ods. 1 CMP). Samotné vyhodnotenie námietok smerujúcich proti kolíznemu opatrovníkovi ako konkrétnemu orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, najmä ak ich súd nepovažuje za relevantné, by sa malo odraziť v rozhodnutí o veci samej, v tomto prípade v uznesení o nariadení výkonu rozhodnutia alebo o zamietnutí návrhu, čo odráža garanciu

zakotvenú v základnom práve na súdnu ochranu a práve na spravodlivé súdne konanie odpovedať na námietky účastníka konania, ktoré sú relevantné, resp. rozhodné pre rozhodnutie o veci samej a zároveň zakladá možnosť preskúmateľnosti dodržania povinnosti kolízneho opatrovníka konať v záujme maloletého. Okrem toho § 117 CMP umožňuje za opatrovníka ustanoviť aj blízku osobu maloletého, u ktorej je predpoklad, že bude konať v záujme maloletého a zároveň s ustanovením súhlasí.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. februára 2024

Libor Duľa
predseda senátu